

چکیده :

این تحقیق به دنبال بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر اعتیاد است . چارچوب نظری تحقیق ، شامل نظریه های آنومی دورکیم ، کارکردگرایی و قشربندی اجتماعی کارل مارکس و ماکس وبر می باشد. یافته های تحقیق نشان می دهند که پایگاه اقتصادی - اجتماعی معتادان با گرایش آنها به اعتیاد ، رابطه معناداری وجود دارد . در این پژوهش ، اطلاعات از طریق مصاحبه جمع آوری شده است .

کلید واژگان : اعتیاد ، تحصیلات ، شغل ، درآمد.

مقدمه :

اعتیاد به مواد مخدر یکی از معضلات اجتماعی جهان امروز است و فعالیت های جنبی این پدیده و تولید، فروش ، مصرف ، مسائل اخلاقی ، دین ، زندگی سیاسی ، ارزشهای مذهبی و هویت ملی را خدشه دار می سازد. اعتیاد علی رغم تلاشهایی که صورت می گیرد روز به روز صدمات بیشتری بر پیکر جامعه وارد می کند ، به طوری که اعتیاد به داروهای مجاز و غیر مجاز در چند دهه اخیر فراگیر شده و حاکی از بروز یک مشکل جدی در سلامت روان و اجتماع افراد جامعه است.

فصل اول: کلیات

- طرح مساله
- ضرورت و اهمیت تحقیق
- اهداف تحقیق
- سوالات تحقیق
- طرح مساله :

ابتدا با نگاهی به تاریخچه مصرف مواد مخدر در جهان به بررسی مساله بودن این پدیده می پردازیم : ((قرنهایست که انسان به دلایل مختلف مواد مخدر مصرف کرده است . چون اولین بار در سال 1804 مرفین در طب برای رهایی از درد عملیات جراحی و دردهای بعد از عمل مورد استفاده قرار گرفته است و لذتی که بعد از تزریق و مصرف مرفین به بیمار دست می دهد و به همین دلیل به خارج از بیمارستان نیز انتقال پیدا کرده و مورد استفاده قرار گرفته است و در این انتقال کارکنان بیمارستانی برای استفاده مادی نقش داشته اند)) (فرجاد، 58: 133).

((هرویین نیز در سال 1898 برای اولین بار به صورت گرد سفید رنگ مورد مصرف قرار گرفت)) (همان منبع: 134).

((تاریخچه مصرف تریاک به قرنهای پیش ، حتی خیلی قبل از مصرف مرفین می رسد)) (همان منبع: 134).

((تریاک در طول تاریخ گاهی به عنوان ماده ای خوراکی ، در برخی موارد به عنوان دارو برای التیام دردها و گاهی برای ایجاد لذت به کار برده شده است)) (کریم پور، 64: 86).

((در یکی از کشورهای گرم و خشک خاورمیانه چندین هزار سال پیش ، بومیان کشف کردند که یک گیاه یکساله در 7-9 روز معین شیوه ای تولید می کند که اگر خورده شود، رنج ناشی از درد را از میان می برد)) (نشریه همراه ، 13: 78).

((خشخاش ابتدا در مصر کشت شد و به نام تبائیکا (Thebaica) شناخته می شود، که از واژه «طبس» ، نام شهری در مصر باستان که در آن خشخاش کشت می شده ، برگرفته شده است)) (نشریه اندیشه و رفتار، 13: 78).

((1500 سال پیش از میلاد تخم خشخاش از مصوبه یونان برده شد و در آنجا رواج یافته است در افسانه های هومر نیز از جزیره ای یاد شده است که در آن قهرمان های اولیه گرفتار نشنگی مواد اعتیاد آوری گردیده و نجات از آن به سادگی میسر نبوده است)) (همان منبع: 15).

و در پایان نیز به این مطلب اشاره می شود که : ((در سده های میانه در اروپا، تریاک را در مشروبی به نام «تورکا» ریخته و آنرا می نوشیدند و این نوشیدنی را «تریاکا» یا «توریاکا» می نامیدند)) (همان منبع: 16).

حال با بررسی کوتاهی از وضعیت کنونی مواد مخدر در جهان به ادامه بحث پرداخته می شود: ((مصرف مواد مخدر در سال 1995 نسبت به سال 1980 پنج برابر شده است)) (اداره کل مطالعات و پژوهشهای ستاد مبارزه بامواد مخدر ، 25: 76).

((گزارشهای متعددی گویای آن است که تا 20 درصد از 40 میلیون نفر مصرف کننده ی مواد مخدر در جهان در آفریقا به سر می برند)) (همان منبع: 38).

((مقامات پاکستانی در سال جاری اعلام نمودند که بیش از دو میلیون نفر از جمعیت یکصد و سی میلیونی پاکستان را معتادین به هرویین تشکیل می دهند و این رقم 25 درصد کل معتادین به هرویین در جهان است)) (نشریه اندیشه و رفتار، 78: 23).

((در یک بررسی بر روی الگوهای مصرف داروهای اعتیاد آور در 24 کشور جهان که توسط دانشکده پزشکی دانشگاه تمپل با همکاری چند تن از کارشناسان سازمان جهانی بهداشت انجام گردید، همه گیر شناسی و شیوه های درمان اعتیاد به مواد مخدر در این کشورها مورد بررسی قرار گرفت . این بررسی نشان داد که اعتیاد به هرویین بالاترین میزان مواد اعتیاد آور را داشته است . در چهار کشور تریاک در یازده کشور ، هرویین و در چهار کشور مرفین بیش از دیگر مواد مخدر افراد را گرفتار کرده است)) (مقاله احسان منش و کریمی کسیمی، 78: 4 به نقل از بال ، 1976).

با نگرش کوتاه به تاریخچه مصرف مواد مخدر در جهان و وضعیت کنونی آن در جهان اکنون به تاریخچه مصرف مواد مخدر در ایران می‌نگریم:

در ایران پیش از اسلام استفاده از الکل رواج داشته است و پس از اسلام نوشیدن مشروبات الکلی مخالف با شعار مذهب به شمار می‌رفته است. از این رو استفاده از تریاک و حشیش در برخی نقاط ایران به عنوان یک داروی اولیه شدت یافته است (کریم پور، 64: 88). مسئله اعتیاد به مواد مخدر بویژه اعتیاد و کاربرد نابجای تریاک در ایران از ربع سوم سده نوزدهم آغاز می‌شود. پیش از آن گرچه تریاک در دسترس بوده، به نظر می‌رسد که اعتیاد به آن بسیار کم بوده است. و در آن هنگام کاربرد تریاک بیشتر جنبه دارویی داشته و به دلیل ضد درد بودن آن داروی همه دردها و بیماریها شناخته می‌شده است. (کریم پور، 64: 97-89).

دوره صفویه را می‌توان آغاز اعتیاد به مواد مخدر و به عنوان یک نابسامانی و شکل پیچیده اجتماعی دانست که نخست مواد مخدر، بویژه تریاک برای کاهش اضطراب بزرگان و رجال کاربرد پیدا نموده و سپس در میان قشرهای مختلف مردم به کار رفته و گسترش یافته است. (کریم پور، 64: 113-99).

در سالهای نخست دهه 1330 دولت ایران، شمار معتادین کشور را بیش از 1/5 میلیون برآورد نمود و 98 درصد این افراد را معتاد به تریاک و شیوه تریاک می‌دانست. با توجه به جمعیت ایران در آن سالها نزدیک به 21 میلیون بود، رقم یادشده هفت درصد جمعیت کشور را در برمی‌گرفت (ماهنامه اصلاح و تربیت، 81، 39). طی مدت نزدیک به پنج سال یعنی از آغاز سال 1348 تا سال 1353 برابر اعلام وزارت بهداشتی جمعاً 730344 نفر بالای شصت سال و 860237 نفر زیر شصت سال کوپن تریاک دریافت کرده بودند و برابر گزارش سال 1992 کمیته کنترل بین المللی مواد مخدر سازمان ملل متحد، پیش از انقلاب اسلامی ایران، دو میلیون نفر (4٪ کل جمعیت) مصرف کننده مواد مخدر وجود داشته است و طی سالهای 1357 و 1358 به دلیل آنکه نظارت بر کنترل مواد مخدر به پایین ترین سطح رسیده بود، تولید و توزیع مواد مخدر در کشور به یکباره فزونی گرفت. برپایه برآورد مقامات رسمی جمهوری اسلامی ایران 5 درصد از کل جمعیت ایران در آن هنگام معتاد به مواد مخدر بودند از این رو مبارزه ای جدی بر علیه تولید و توزیع مواد مخدر در سال 1358 آغاز گردید که پس از گذشت چندین ماه، این مبارزه گسترده تر شد. این اقدام با ایجاد ستاد هماهنگی مبارزه با مواد مخدر در سال 1358 با حضور نمایندگان نیروی انتظامی، دادگستری وزارت بهداشتی تحقق یافت. در سال 1359 یعنی یک سال پس از مصوبه شورای انقلاب، نزدیک به یک میلیون نفر معتاد در ایران وجود داشته است. این رقم در گزارشی در سال 1364 که ایران به کمیسیون یاد شده که نشست های خود را در شهر وین برگزار نموده بود ارائه کرد، به 700 تا 800 هزار نفر کاهش یافت. چهل درصد از این افراد به هرویین معتاد بودند و بیشتر آنها را جوانان شهری تشکیل می‌دادند. هم اکنون نیز ایران یکی از نزدیکترین و سود آورترین مسیرهای انتقال هرویین و تریاک تولید شده در افغانستان به بازارهای غرب است (کی‌نیا، 73: 26-13).

با توجه به مطالب فوق برای روشن تر شدن ابعاد کمی این مسئله اجتماعی (اعتیاد) به بیان برخی آمارهای میزان مصرف و همچنین تعداد مصرف کنندگان مواد افیونی می‌پردازیم: ((ارزیابی های اخیر نشان می‌دهد که عمده ترین ماده مخدر مصرفی در جهان (160 میلیون نفر) حشیش و مشتقات آن می‌باشد. مواد محرک از انواع آفتامین ها (34 میلیون - مصرف کننده آفتامین و متا آفتامین و 8 میلیون مصرف کننده اکستاسی)، کوکائین (حدود 14 میلیون نفر) و مواد افیونی (کمتر از 15 میلیون نفر که از این

تعداد حدود 10 میلیون نفر مصرف کننده هرویین هستند) به ترتیب در مقام های بعدی قرار دارند و تعداد کل مصرف کنندگان انواع مواد مخدر در سال میلادی 2000 و 2001 رقمی حدود دویست میلیون نفر و یا به عبارتی 3/4 درصد جمعیت جهان و 4/7 درصد جمعیت 15 سال به بالا در جهان گزارش گردیده است . البته تعداد افرادی که هم زمان چند نوع مواد مخدر استفاده می نمایند ، در این آمار ذکر نشده است . ضمناً آمار مذکور تخمینی و بر اساس اعلام رسمی کشورهاست و برآورد کلی می تواند بسیار بیشتر باشد)) (نشریه همراه ، 83: 25).

مواد افیونی	کوکائین	مواد محرک از نوع آمفتامین		حشیش	انواع مواد	انواع میزان
		اکستازی	آمفتامین			
14/9	14/1	7/7	34/3	162/8	200	تعداد کل در جهان به میلیون نفر
0/3 درصد	0/2 درصد	0/1 درصد	0/6 درصد	2/7 درصد	3/4 درصد	نسبت به کل جمعیت جهان
0/4 درصد	0/3 درصد	0/2 درصد	0/8 درصد	3/9 درصد	4/7 درصد	نسبت به جمعیت بالای 15 سال جهان

جدول 1: آمار جهانی مصرف انواع مخدر در سالهای 2000 و 2001 میلادی.

مواد		مواد افیونی		هرویین	
تعداد مصرف کنندگان قاره و زیرقاره ها		تعداد مصرف کنندگان (به میلیون نفر)	نسبت به جمعیت 15 سال به بالای جهان	تعداد مصرف کنندگان (به میلیون نفر)	نسبت به جمعیت 15 سال به بالای جهان
اروپا (شرقی و غربی)	4/56	0/70 درصد	3/23	0/50 درصد	
اروپای شرقی	1/57	0/42 درصد	1/30	0/35 درصد	
اروپای غربی	2/99	708 درصد	1/66	0/60 درصد	
اقیانوسیه	0/14	0/63 درصد	0/14	0/63 درصد	
آسیا	7/46	0/29 درصد	3/59	0/14 درصد	
آمریکای شمالی و جنوبی	1/86	0/30 درصد	1/86	0/30 درصد	
آمریکای شمالی	1/50	0/48 درصد	1/50	0/48 درصد	
آمریکای جنوبی	0/36	0/12 درصد	0/36	0/12 درصد	
	0/92	0/20 درصد	0/92	0/20 درصد	
مجموع در جهان	14/94	0/35 درصد	9/47	0/22 درصد	

جدول دو (2): میزان شیوع سوء مصرف مواد افیونی در سالهای 200 و 2001 م به تفکیک قاره و زیرقاره.

منبع: گزارش دفتر مواد مخدر و جرم سازمان ملل در خصوص روند جهانی مواد مخدر (جدول 1و2).

با توجه به آمار جهانی سوء مصرف مواد مخدر که میزان رسمی را نشان می دهند، آمار سوء مصرف کنندگان مواد مخدر در بین کشورهای آسیایی و بالاخص همسایگان ایران جالب توجه خواهد بود.

2 درصد از جمعیت 4728000 نفری کشور « قرقیزستان » معتاد به هرویین می باشند. آمار رسمی معتادان در این کشور 95000 نفر می باشد (نشریه همراه، 83: 26). « ازبکستان » کشوری با جمعیت 24416000 نفری دارای 18000 معتاد است که 60 درصد این افراد از مواد سنگین مانند هرویین استفاده می نمایند که از این تعداد حدود 90 درصد تزریقی هستند (همان منبع: 26). « تاجیکستان » نیز با جمعیت 5000000 نفری دارای 500000 نفر معتاد به مواد مخدر است که زندگی 30 درصد از مردم تاجیکستان وابسته به تجارت مواد مخدر است. 45 درصد از این تعداد هرویین مصرف می کنند که 90 درصد به تزریق این ماده مخدر پرداخته اند (همان منبع).

تعداد معتادان « پاکستان » طبق برآورد انجام گرفته، بالغ بر 5000000 نفر است که این عده از هرویین به صورت تزریقی و طرق دیگر بهره می گیرند و در سنین بین 15 تا 45 سال در مردان قرار دارند. لازم به ذکر است این نرخ از نگاه معیارهای جهانی نرخ بسیار بالایی در میان کشورهای جهان است (همان منبع). 7/1 درصد از جمعیت 17 میلیون نفری کشور « قزاقستان » معتاد به مواد مخدر هستند که به دلیل قرار گرفتن این کشور در مسیر ترانزیت، تعداد مبتلایان به هرویین و ایدز رو به افزایش است (همان منبع). مصرف داخلی مواد مخدر در « آذربایجان » در حال رشد می باشد و تاکنون 15000 نفر از معتادین ثبت شده در مراکز درمانی این کشور تحت درمان قرار گرفته اند که میزان واقعی تعداد معتادان از این مقدار بسیار بالاتر است (همان منبع).

هم اکنون پس از پرداختن به آمار معتادین در قاره ها و زیرقاره ها و همچنین تعداد معتادین در کشورهای همسایه ایران - که آماری رسمی و ثبت شده است و آمار واقعی بسیار بالاتر از این تعداد است - به تعداد سوء مصرف کنندگان مواد مخدر در ایران می پردازیم.

نوع اعتیاد	نوع مواد مخدر مصرفی	شمار مصرف کنندگان مواد مخدر
اصلی	تریاک و شیره تریاک	1220000
	شیوه سوخته	140000
	هرویین و مرفین	318000
تفنی	تریاک و شیره تریاک	700000
	شیره سوخته	75000
	هرویین و مرفین	120000
ناشناخته (تفنی و اصلی)	تریاک و شیره تریاک	355000
	شیره سوخته	45000
	هرویین و مرفین	100000

جدول 3: شمار معتادان برحسب نوع ماده مخدر مصرفی در آغاز سال 1381 در ایران.

نوع مصرف		تریاک		شیره		هرویین و مرفین	
عادت مصرف		متوسطه روزانه		کل در سال		متوسطه روزانه	
		متوسطه روزانه	کل در سال	متوسطه روزانه	کل در سال	متوسطه روزانه	کل در سال
اصلی		2/5	1113/4	0/65	33/2	0/30	34/8
تفنی و تصادفی		0/33	84/3	0/085	2/3	0/05	2/2
ناشناخته		1/4	181/4	0/37	6/1	0/18	6/6
جمع		-	1380	-	41/6	-	43/6
جمع تریاک		-	1380	-	208	-	436

مصرف کل معادل تریاک = 2024 تن

جدول 4: برآورد میزان مصرف انواع مواد مخدر بر حسب عادات مصرف.

منبع (جدول 3 و 4). مرکز آمار ایران ، سالنامه آماری ، بخش شاخص آماری سالهای مختلف .

اکنون پس از بیان آمارهای مختلف مصرف مواد مخدر و مصرف کنندگان این مواد به بررسی پیامدهای اعتیاد و ابعاد آن می پردازیم.

((در حال حاضر اعتیاد ابعادی جهانی یافته است . هرچند به علت نقصی که در تعریف مصرف کنندگان مواد وجود دارد، اطلاق اصطلاح اعتیاد مرز دقیقی ندارد ولی در اینکه در غالب کشورها اعتیاد به مواد مخدر رو به فزونی داشته و دارد شکی نداریم. عده معتادین به مواد مخدر در بسیاری از کشورها مشخص نیست و در ایران نیز آمار دقیقی از تعداد معتادین در دست نداریم اما عدد دو میلیون نفر رقمی است که مکررا از قول مقامات دست اندر کار اعتیاد به مواد مخدر نقل شده است . در مورد مشکلات ناشی از اعتیاد در سطوح مختلف برای فرد معتاد، خانواده و اطرافیان او و بالاخره مشکلات کلان مملکتی اعتیاد فراوان گفته و نوشته شده است)) (اختیاری و دیگران ، 81: 11).

((صاحب نظران در مسائل اجتماعی و نیز پزشکان اعتیاد را از دردناکترین بیماریهای تاریخ بشر و تاریخ پزشکی ذکر می کنند . خطری که موجب تباهی نسل است و با اینکه زیانهای آن برای همه جوامع و ملل شناخته شده باز هم عده ای از آن دست بر نمی دارند و اعتیاد ، عوارض فوق العاده ای دارد که برای نمونه ما به مواردی از آن اشاره می کنیم . (قائمی ، 64: 94).

مواد مخدر در معتادین عوارض جسمی ، روانی و اجتماعی ایجاد خواهد کرد. کسی که به یکی از مواد مخدر معتاد است اگر مصرف روزانه اش متوقف شود و از 10-12 ساعت تجاوز کند به عوارض جسمی شدیدی چون ناراحتی های عصبی ، اضطراب و بیقراری ، عطسه کردن و ریزش مکرر آب از بینی و چشمها و ... دچار می شود(فرجاد، 58: 149).

یکی از عوامل عمده اعتیاد اتکاء روانی معتاد به مواد مخدر است چون ناراحتی های روانی موجب کشش به طرف مواد مخدر می شوند و اصل اتکاء روانی مقدم بر اعتیاد جسمی است و از همه مهمتر اینکه اغلب افراد معتاد بعد از چند سال مصرف به بیماریهای روانی دچار می شوند ، بویژه آنهایی که موادی چون حشیش ، ال.اس. دی و کوکائین و الکل مصرف می کنند (فرجاد 58: 150 - 149).

اعتیاد علاوه بر موارد مذکور دارای عوارض اجتماعی نیز می باشد که به اختصار به آنها اشاره می کنیم: هر کس در هر جامعه تا مدتی به سن رشد می رسد مصرف کننده است و جامعه برای آموزش و پرورش او سرمایه گذاری می کند به این امید که وی نیز به نوبه خود در جامعه خویش مولد و سازنده باشد ولی معتادین نه تنها مولد نیستند بلکه مصرف کنندگانی هستند که ضرر اجتماعی دارند. اغلب آنها عوامل توزیع و فروش می شوند و روز به روز جامعه را از نیروی غیر قابل کار برد پر می کنند. کسی که معتاد است نسبت به اعضای خانواده اش احساس مسئولیت نمی کند و معلوم نیست که سرنوشت اعضای خانواده ی او به کجا خواهد کشید، به آموزش و پرورش روی نمی آورند و به همین دلیل ریشه اقتصادی و اجتماعی «جامعه» متوقف می شود. اغلب معتادین ناگزیرند زندگی خود را از راههایی نادرست چون دزدی و تجاوز و آدم کشی تامین کنند و این خود به افزایش کجروی و انحرافات اجتماعی در هر جامعه کمک می کند (همان منبع: 150).

((از دیگر زیانهای اجتماعی اعتیاد موارد زیر را می توان مورد اشاره قرار داد:

- در حین نشئه اعتیاد گاهی حالت هزیانی دست می دهد که از ضرب و جرح و قتل باکی ندارد؛
- عوارض صرعی موجود ناشی از الکلیسم تا میزان سی درصد تخمین زده شده است؛
- فساد نسل و کاسته شدن از موالید و افزایش متوفیان؛
- بی نظمی در کار و زندگی خانوادگی و اجتماعی و عدم احساس مسئولیت فرد معتاد؛
- تضاد با اطرافیان و ناسازگاری و ایجاد زمینه برای انگیختن بیمار به ارتکاب جرم؛
- جرایم ناشی از اعتیاد مثل جرایم ناموسی، فحشاء، لواط، قاچاق، سرقت، اخاذی، تهدید و ...؛
- بالاخره انحطاط اخلاقی و اجتماعی به گونه ای که آبرو و عزت نفس از میان برود)) (قائمی، 96:64).

((در جنبه اقتصادی نیز می توان گفت: یک محاسبه ساده در جامعه ایرانی ما این ضایعه را نشان می دهد که تا چه حد است:

یک میلیون معتاد اگر هر یک برای اعتیاد خود روزانه 2000 ریال مصرف کنند، رقم روزانه آن دو میلیارد ریال در روز، 60 میلیارد در ماه و 1720 میلیارد ریال در سال می شود. و ملاحظه می کنیم که این چه ضایعه بزرگی برای اقتصاد کشور است. ضمن اینکه تنزل اقتصادی برای خود فرد هم هست. حال این نکته را هم باید در نظر داشت که اینها چقدر از کار و شغل و کسب باز می می مانند - تا چه حد انگل جامعه و خانواده می شوند - ضمن اینکه اینان هیچگونه مسئولیتی در برابر هیچ چیز احساس نمی کنند، همیشه دیگران را مسئول رفتار خود می دانند)) (همان منبع: 96).

بی فایده نخواهد بود اگر از جنبه سیاسی نیز به مسئله اعتیاد نظری بیفکنیم: در این جنبه، معتادان پایبند قوانین و مقررات جامعه نیستند و به سادگی به آن تن در نمی دهند. در جنبه فعالیت های سیاسی مشارکتی ندارند. در مواقع لزوم قادر به انجام کار خدمات نظامی نیستند. حالت بی تفاوتی و حتی ضد قانونی آنها سبب آن می شود که سیاست بازان جهان به این طبقه چشم بدوزند و آنها را عاملان جنایت های خود و قتل و خرابی قرار دهند. اقل صدمه اینان اینست که افراد خنثی و بی تفاوت هستند. در جریانات و وقایع سیاسی کاری به کاری مملکت ندارند. دلشان در گرو مواد مخدر است که به هر قیمتی و به هر صورتی بدست آید (همان منبع: 97).

بیان آمار و ارقام مربوط به مصرف مواد مخدر و تعداد مصرف کنندگان مواد مخدر و همچنین بیان عوارض مربوط به این پدیده که نشان دهنده معضل بودن این پدیده است به این نتیجه می رسیم که اعتیاد مسئله ای اجتماعی است چرا که مشکلاتی را در سطح

خرد (فردی) میانی (خانواده و گروهها) و کلانی (اجتماع و محیط جامعه) ایجاد می نماید و موجب برهم خوردن توازن آنها می شود.

در تحقیق حاضر به مقوله اعتیاد بعنوان یک مسئله اجتماعی پرداخته می شود که درصد آن هستیم که تاثیر پایگاه اجتماعی اقتصادی ، متشکل از سه عنصر در آمد ، شغل و تحصیلات ، برگرایش افراد به اعتیاد (سوء مصرف مواد مخدر) رامورد بررسی قرار دهیم که در جامعه آماری معینی انجام می شود. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل مراجعین به «مرکز جمعیت آفتاب» (که NGO ای است تحت نظارت بهزیستی) در سال جاری «1385» می شود . این مرکز در تهران واقع شده است که مراجعین به این مرکز از همه اقشار جامعه و از سراسر ایران می باشند . بنابراین از نظر محقق مکان مورد نظر می تواند نمونه کوچک و بارزی از معتادین باشد که تا حدودی نشانگر وضعیت کل معتادین ایران است . در نتیجه تحقیق در این جامعه ممکن است گوشه ای از ابهامات موجود در جامعه فراگیر تر (ایران) را روشن سازد.

اهمیت و ضرورت تحقیق.

اعتیاد به مواد مخدر علاوه بر اینکه یکی از معضلات عظیم اجتماعی جهان امروز می باشد، از جنبه های دیگر چون اقتصادی ، سیاسی ، فرهنگی ، زیستی و بیولوژیک و ... نیز مشکلی پر اهمیت است .

در همه جای دنیا سالانه سرمایه عظیمی را این امر به خود اختصاص داده و صرف می کند . البته ، ناگفته نماند که سرمایه هنگفت تری به ترک و ریشه کن سازی اعتیاد تعلق می گیرد و این فقط جنبه اقتصادی مسئله است . از لحاظ زیستی و سیاسی و فرهنگی و ... نیز این امر معضلاتی را برای همه جوامع ایجاد کرده است که به راحتی قابل جبران و بازسازی نمی باشد.

علاوه بر مسائل مذکور اعتیاد از لحاظ زیستی نیز زندگی انسانها را تحت تاثیر قرار داده و موجب ناراحتیهای جسمی و وابستگی های سختی شده است که از لحاظ پزشکی بیماری اعتیاد برای درمان با مشکلات فراوانی روبرو است .

مشکلات سیاسی و روانی و ... نیز در پی اعتیاد در سطوح مختلف خرد و فردی و کلان و اجتماعی برای همه جوامع بوجود می آید و خواه ناخواه زندگی همه (حتی کسانی که اعتیاد به مواد مخدر ندارند و حتی در خرید و فروش آن نیز دخالت ندارند) را به طور گسترده ای تحت الشعاع خود قرار می دهد.

و مهمترین جنبه یعنی جنبه اجتماعی در اعتیاد ، مورد بحث ما می باشد. در این زمینه علی رغم تلاشهایی که صورت می گیرد روز به روز صدمات بیشتری بر جامعه وارد می شود. به باور بسیاری از جامعه شناسان و کارشناسان اجتماعی ، اعتیاد یک آسیب اجتماعی تلقی می شود و علاوه بر مشکلات زیست محیطی ، مشکلات روانی و اجتماعی را به بار می آورد . عامل اجتماعی در مورد هر پدیده از این رو حائز اهمیت می باشد که سایر زمینه ها را تحت الشعاع خود قرار می دهد و تاثیر پذیری این زمینه ها (از جمله زمینه های اقتصادی ، فرهنگی و سیاسی) خود بر شیوع پدیده اجتماعی افزوده و اگر این پدیده یک معضل اجتماعی باشد ، ریشه کن سازی آن را بسیار مشکل می سازد.

اعتیاد در علم ، یک انحراف محسوب می شود و پدیده اعتیاد یک کجروی اجتماعی (البته از لحاظ علوم اجتماعی مدنظر است) به حساب می آید که عوامل موثر بر این کجروی وانحراف اجتماعی متعدد می باشند که در این مبحث نظر بر آن است تا عامل پایگاه اجتماعی - اقتصادی مورد بررسی قرار گیرد.

در نهایت می توان گفت : اعتیاد علاوه بر اینکه یک مشکل جهانی است . در ایران نیز معضلی بزرگ به شمار می آید که محققین بسیاری را برای ریشه سیاسی این مسئله برانگیخته است . بنابراین تاکنون بیش از چندین و چند تحقیق علمی و آکادمیک در حوزه های مختلف در زمینه اعتیاد صورت پذیرفته و راه حلهایی ارائه شده است که متأسفانه برخی از آنها در حد شعار باقی مانده اند . از این جهت تحقیق حاضر به بررسی این معضل اجتماعی به صورت اخص در جامعه مراجعین به « مرکز جمعیت آفتاب » می پردازد تا شاید بتواند در حل روشن تر کردن علتی از علل گرایش به این پدیده بر آید.

اهداف تحقیق :

اهداف کلی:

در این تحقیق درصدد آن هستیم که با دستیابی به نتایج مد نظر سطح آگاهی و فرهنگ خانواده ها را نسبت به این مسئله ارتقاء دهیم . همچنین برخورد مناسب را با مسئله اعتیاد در جامعه پیش بینی کنیم . از دیگر اهداف تحقیق شناساندن مرکز جمعیت آفتاب به عنوان مرکز ترک اعتیاد برای ترغیب معتادین به ترک با مراجعه به این مرکز می باشد.

اهداف جزئی :

یافتن میزان تاثیر تحصیلات بر اعتیاد تا چه حد می باشد . و آنکه شغل چه میزانی بر اعتیاد موثر می باشد و اینکه در آمد هم می تواند بر گرایش به اعتیاد تاثیری داشته باشد یاخیر.

سوالات تحقیق :

- آیا بین شغل و گرایش افراد به اعتیاد رابطه وجود دارد؟
- آیا بین درآمد و گرایش افراد به اعتیاد رابطه وجود دارد؟
- آیا بین میزان تحصیلات و گرایش افراد به اعتیاد رابطه وجود دارد؟
- آیا بین نوع شغل و گرایش افراد به اعتیاد رابطه وجود دارد؟
- آیا بین عدم حمایت اقتصادی و گرایش افراد به اعتیاد رابطه وجود دارد؟

فصل دوم

مروری بر ادبیات تحقیق

فصل دوم :

مروری بر ادبیات تحقیق :

در این بخش از تحقیق به نظریه های در باب آسیب ها و انحرافات اجتماعی پرداخته می شود تا جایگاه اعتیاد را بهتر و بیشتر درک کرد . سپس به برخی تحقیقات انجام شده در زمینه اعتیاد به صورت اخص پرداخته می شود تا نتایج آنها را در ادامه تحقیق برای رسیدن به نتیجه بهتر به کار ببندیم .

پیشینه نظری تحقیق :

از آنجایی که اعتیاد یک کجروی اجتماعی و ضد هنجار به شمار می آید ، بنابراین به نظریه هایی در باب جرم و کجرفتاری یا کجروی پرداخته می شود.

نظریه اثبات گرایی (Positivism):

((اثبات گرایی دیدگاهی است که به وفاق اجتماعی توجه دارد و وجود تضاد ارزشها و منافع را اصولاً مورد توجه قرار نمی دهد . واقعیت اجتماعی از این دیدگاه یکپارچه است و کجرفتاری به فقدان جامعه پذیری مناسب نسبت داده می شود . بنابراین اثبات گرایان با گرایشی انسان گرایانه معتقد به اصلاح افراد کجرو هستند . کجرو کسی است که وفاق اجتماعی را زیر سوال برده یا به مخاطره انداخته و باید از طریق جامعه پذیری اصلاح شود (ممتاز ، 81: 29) .

اثبات گرایی رادیکال (Radical Positivism)

((اثبات گرایی رادیکال از نظر تایلور، والتن و یانگ دو شاخه دارد. شاخه اول شاخه ملایمتری است که قوانین راملاک وفاق اجتماعی قرار می دهد ، اما کوشش می کند تا آمار خود را مستقل از دستگاه پلیس به دست آورد . شاخه دوم معتقد است وفاق میان مردم با قانون تفاوت های آشکاری دارد)) (ممتاز ، 81: 32).

ترویس هیرشی مانند بیشتر جرمشناسان مدرن از شیوه ملایمتر استفاده می کند و معتقد است که جرم از طریق عمل مشخص می شود که باعث اعمال مجازات از جانب عوامل نظارت اجتماعی می گردد. نظر حاصل از این دیدگاه این است که ارقام جرم قابل کمی شدن است و موارد جرم در میان همه گروهها واقع می گردد(همان منبع : 33 و 32).

گروه دوم تصویر دیگری از جرم را مدنظر دارند. آنها بر این اعتقادند که میزان وقوع جرم و پراکندگی آن در سطح جامعه بسیار وسیع است و علاوه بر آن میتوان به موارد قانون شکنی عقلانی نیز توجه کرد. بعلاوه پدیده ای است که اصولاً مورد توجه قرار نگرفته است. یعنی مواردی که کجرفتار با آگاهی تحت تاثیر وضعیت خاصی که قرار دارد، دست به کجرفتاری می زند (همان منبع، 33).

نظریه انتقال فرهنگی (Cultural –Transmission Theory):

((نظریه انتقال فرهنگی انحراف را به عنوان رفتاری توجیه می کند که مانند همנוایی آموخته می شود یعنی از طریق ارتباط متقابل با سایر مردم فراگرفته می شود. در نتیجه نظریه مزبور به بینشهای طرفداران کنش متقابل نمادی نزدیک می شود و از آنها برای فرآیند جامعه پذیری انحراف استفاده می کند)) (رابرتسون، 77: 170).

نظریه فشارهای ساختاری (Struetural –Strain Theory):

((نظریه فشارهای ساختاری انحراف را نتیجه فشارهای اجتماع می داند که بعضی مردم را وادار به انحراف می سازند، تعبیر بسیار ساده این نظریه در یک ضرب المثل باستانی آمده است که « فقر باعث جرم می شود ». به موجب این ضرب المثل وجود فراوان فقر در یک ساخت اجتماعی فشارهایی را برای بروز انواع خاصی از انحراف ها فراهم می سازد)) (رابرتسون، 77: 172).

((نظریه نوین فشارهای ساختاری مفهوم مهمی را به کار می گیرد که امیل دورکیم وارد جامعه شناسی نوین کرد، مفهوم آنومی (Onomi) یا نابسامانی که عبارتست از شرایط به هم ریخته و درهم و برهم زمانی که هنجارهای اجتماعی ضعیف شوند، از بین بروند، یا در تضاد قرار گیرند هم در فرد و هم در جامعه پدید می آید. افرادی که در شرایط نابسامانی قرار دارند فاقد قواعدی برای رفتار می باشند، زیرا آنان از انضباط اجتماعی، در مورد اعمال و خواسته های شخصی خود، درک اندکی دارند)) (همان منبع: 172).

نظریه کنترل (Control Theory):

((نظریه کنترل، انحراف را نتیجه نارسایی کنترل اجتماعی می داند. برخلاف سایر نظریات انحراف که با این سوال آغاز می کنند ((چرا مردم منحرف می شوند))، نظریه کنترل با این سوالات آغاز می کند که چرا در ابتدا مردم همنا می شوند. طرفداران این نظریه چنین پیشنهاد می کنند که باید به انحراف و نه همنوایی، توجه داشت زیرا زندگی روی هم رفته پر از وسوسه و فریب است و برخی اعمال انحرافی کاملاً سودمندند. مردم فقط به این دلیل همنوایی می کنند که جامعه قادر است رفتار آنان را کنترل نماید و اگر چنین کنترلی نبود ممکن بود همنوایی کمی وجود داشته باشد)) (رابرتسون، 77: 175).

نظریه برچسب (Labeling Theory):

((نظریه برچسب انحراف را به عنوان فرآیند توجیه می کند که توسط آن برخی مردم موفق می شوند برخی دیگر را منحرف تعریف نمایند. این نظریه بر نسبی بودن انحراف تاکید دارد و ادعا می کند که یک شخص یا یک عمل تنها زمانی انحرافی می شود

که « برچسب » انحراف توسط دیگران بر آن زده شده باشد . به همین مناسبت ، طرفداران نظریه مزبور معتقدند که روش برچسب خوردن به عنوان منحرف و نه عمل انحرافی مردم ، باید مورد توجه عمده جامعه شناسان قرار گیرد . این نظریه در فهم فرآیند برچسب خوردن به بینش دیدگاه کنش متقابل گرا نزدیک می شود و در سالهای اخیر، نظریه مزبور نیز از برخی جنبه های نظریه تضاد و برای اینکه چرا عده ای از مردم و بعضی از رفتارها ، نسبت به بعضی دیگر انحرافی نامیده می شوند ، استفاده کرده است)) (همان منبع: 177).

نظریه اصالت ساخت و کارکرد : (Functional – Stract)

نظریه ساخت و کارکرد جامعه را یک نظام پیوند خورده و منسجم در نظر می گیرد که از طریق ارزشهای مشترک و توافق جمعی مردم در مورد آنها ثبات خود را حفظ می کند . این دیدگاه بین کارکردهای آشکار و مخفی تفاوت قایل می گردد. کارکردهای آشکار کارکردهایی هستند که اعضای جامعه نسبت به آن آگاهی داشته و به شکل عمدی اعمالی را انجام می دهند که چنین نتایجی را در پی داشته باشد. کارکردهای مخفی برعکس نتایج غیر قابل پیش بینی اعمال انسان هستند که در بعضی موارد افراد جامعه نسبت به وقوع آن ممکن است آگاهی نداشته باشند یا بعداً آگاهی بدست آورند . در تحلیل های نظریه اصالت ساخت و کارکرد دو مسئله اصلی عنوان می شود . اول اینکه در چارچوب این نظریه هنجارشکنی به معنی صدمه زدن به نظام اجتماعی در نظر گرفته می شود که باعث در هم شکستگی وفاق اجتماعی می گردد . مسئله دوم اینکه هنجارشکنی در صورت تکرار همانند هر رفتار اجتماعی دیگری در نظر گرفته می شود که احتمالاً دارای کارکرد است و باعث بقا و تداوم نظام می شود ، یعنی مسئله کارکرد مخفی رفتار مورد توجه قرار می گیرد (ممتاز ، 81: 50-49).

نظریه پدیدار شناسی (Phenomenology):

کوشش پدیدار شناسی رخنه کردن به درون ذهنیت افراد است . فرض پدیدار شناسی براین است که افراد کجرفتار در مقایسه با کسانی که دیگران را کجرفتار می نامند ، تعاریف و تعبیر کاملاً ذهنی متفاوتی از این مسئله دارند . پدیدار شناسان به تجربیات درونی و ذهنی فرد کجرفتار توجه می کنند و معتقدند که دیدگاه سنتی جامعه شناسان نسبت به کجرفتاری غیر واقعی است زیرا نمایشگر نظر جامعه شناسان نسبت به کجرفتاری به عنوان یک رفتار قابل مشاهده است . واقعیت کجرفتار به عنوان فردی که دارای احساس و اندیشه است مدنظر نبوده است (ممتاز ، 81: 158-157).

نظریه انگلس و مارکس در باب نظریه تضاد:

از دیدگاه انگلس جنایت همانند الکلیسم شکلی از سقوط انسان و گرایش او به سوی انحطاط است و در ضمن نمایشگر انحطاط جامعه نیز می باشد. سقوط اخلاق به شکل اجتناب ناپذیری از درون نظام سرمایه داری صنعتی برمی خیزد و کارگران که درگیر این جریان هستند در واقع انتخابی در این قضیه ندارند . وی معتقد است که در جامعه سرمایه داری رقابت آزاد شرایط جنگ اجتماعی را پدید می آورد که در قالب آن هر کس منافع خود را در نظر دارد (همان منبع : 130).

مارکس اظهار داشته است همانطور که یک فیلسوف یا یک شاعر آثاری را بوجود می آورد، یک مجرم هم نه تنها جنایت، بلکه قوانین جزایی را نیز بوجود می آورد و در کنار آن نیز استادانی در دانشگاه در مورد جنایت سخنرانی می کنند و آن را به عنوان یک کالا می فروشند. علاوه بر این مجرمین تمامی دستگاه پلیس و نظام قضایی را بوجود می آورند. مشاغل گوناگونی که همه بخشی از نظام تقسیم کار هستند. شکنجه خود از جمله مواردی است که باعث ساختن ابزار و وسایل گوناگونی شده، که توسط افزارمندان محترمی ساخته شده است. جنایت یک پدیده اجتماعی اخلاقی و تراژیک است که احساسات گوناگونی را برمی انگیزد و می تواند موضوع آثار ادبی و هنری باشد. جنایت با حمله دائمی به مالکیت ضرورت ابداع روشهای جدید دفاعی را نیز فراهم می آورد (همان منبع: 131).

نظریه دورکیم (آنومی Anomi) در باب نظریه اصالت ساخت و کارکرد:

دورکیم کانون توجه خود را تغییر ساخت اجتماعی از حالت انسجام مکانیکی به انسجام ارگانیکی قرار می دهد و براین عقیده است که کجرفتاری هرچند در همه جوامع اتفاق می افتد، شکل مدرن آن خاص جامعه مدرن با انسجام ارگانیکی است که عمدتاً قالب حالت آنومی به عنوان یک بیماری مدرن ظاهر می شود. موضوع اصلی مورد توجه دورکیم در ارتباط با مسئله کجرفتاری، ساخت جامعه و تاثیر آن بر فرد است. دورکیم کوشید آنچه را اجتماعی است تبیین کند و این شامل پدیده کجرفتاری نیز می گردد. کجرفتاری تا جایی مورد توجه است که یک پدیده اجتماعی در قالب یک ساخت اجتماعی است. اگر بخواهیم کجرفتاری را از دیدگاه دورکیم تعریف کنیم، باید بگوییم «عملی که بعضی از احساسات جمعی را جریحه دار می کند». یعنی کجرفتاری یک پدیده نسبی است نوعی از رفتار است که در قالب یک ساخت اجتماعی واقع می شود و در عین حال در درون همان ساخت هم هنجارشکنی به حساب می آید (ممتاز، 81: 52-51).

نظریه رابرت. ک. مرتن. در باب نظریه اصالت ساخت و کارکرد:

((مرتن تحت تاثیر دورکیم بوده و برمسئله ساخت هنجاری و تاکید بر آرزوها و امیالی که هنجارها آنها را مورد تاکید قرار می دهند و باعث خودگرایی (eopism) می گردد و یا به بی هنجاری می انجامد، تاکید دارد. مرتن کجرفتاری را انطباق نرمال با محیط اجتماعی خودگرا در نظر می گیرد و برعکس مسئله ارتباط آن را با ابعاد بیولوژیکی و فقدان کنترل اجتماعی در نظر نمی گیرد. او در اثر خود در این زمینه دو عنصر اصلی یا دو بعد اصلی را مطرح می سازد، ساخت فرهنگی اول اهداف تعریف شده فرهنگی را در نظر می گیرد و بعد ابزار نهادی شده رسیدن به آن را مطرح می سازد. یعنی شیوه های دستیابی به این اهداف که جامعه در اختیار فرد قرار می دهد. (ممتاز، 81: 66).

اکنون با توجه به اینکه تحقیق به بررسی تاثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی در گرایش به اعتیاد می پردازد دو نظریه مهم را در زمینه پایگاه اجتماعی و قشربندی اجتماعی از کارل مارکس و ماکس وبر مطرح می کنیم.

نظریه (قشربندی اجتماعی کارل مارکس):

((به نظر مارکس بر مبنای موقعیت ها و وظایف گوناگونی که افراد در ساختار تولید جامعه دارند طبقه اجتماعی شکل می گیرد . دو عامل اصلی در تشکیل طبقه اجتماعی دخیل است : شیوه تولید (کشاورزی ، پیشه وری ، صنعتی) و مناسبات تولید . همین عامل دوم است که لایه های عمده مشاغل را در ساختار اقتصادی جامعه ایجاد می کند : مالک زمین و رعیت را در جامعه دهقانی ، کارفرما و کارگر خانگی را در اقتصاد پیشه وری ، سرمایه دار مالک کارخانه و کارگر را در جامعه صنعتی در برابر یکدیگر قرار می دهد . عبارت « در برابر یکدیگر قرار می دهد » ماهیت این مناسبات را بیان می کند)) (تامین ، 73:7).

((در نگاه مارکس ، داشتن موقعیت های متفاوت در ارتباط با وسایل تولید ، میان افراد جامعه تضاد منافع ایجاد می کند . به ویژه ، ماهیت جامعه سرمایه داری و بورژوازی ایجاب می کند که مالک کارخانه سودش را با تملک منافع حاصل از کارگر به حداکثر برساند . در چنین وضعیتی کارگر احساس می کند که از او بهره کشی می شود . از سوی دیگر ، قدرت اقتصادی طبقه سرمایه دار به وی امکان می دهد تا اهرم های قدرت سیاسی را در خدمت منافع خویش به دست گیرد و مبارزه حق طلبانه کارگران را سرکوب کند)) (همان منبع: 7).

((از نگاه مارکس ، کارگران بدون داشتن آگاهی ، طبقه تشکیل می دهند ، منتها به دلیل فقدان آگاهی طبقاتی به فکر اقدام جمعی نمی افتند)) (همان منبع: 7).

نظریه قشربندی اجتماعی ماکس وبر:

((وبر در بسیاری از نکات اصلی با شیوه تحلیل مارکسیستی موافق بود؛ وبر تحت تاثیر مارکس بعد اقتصادی قشربندی اجتماعی را در نظریه اش منظور کرد . برای او نیز چون مارکس ، مالکیت نقش تعیین کننده ای در توزیع امکانات عرضه شده به فرد یا طبقه ایفا می کند . با وصف این ، او به این بعد اقتصادی دو بعد دیگر اضافه کرد: قدرت و حیثیت . در نگاه او مالکیت ، قدرت و حیثیت با وجود وابستگی متقابلشان سه بنیان متمایزند که بر روی آنها نظام قشربندی در هر جامعه ای سامان می یابد . تفاوت در برخورداری از مالکیت اموال منشا طبقه بندی اجتماعی است ، تقسیم نابرابر قدرت به تشکیل احزاب سیاسی می انجامد و درجات حیثیت گوناگون منشا پیدایش قشرهای اجتماعی است که از دارندگان پایگاه های اجتماعی مشابه تشکیل شده اند)) (تامین ، 73: 9-10).

پیشینه علمی تحقیق :

در زمینه اعتیاد تاکنون تحقیقات و پژوهش های متعددی با ساختارها و عناوین متفاوتی انجام شده است و متأسفانه شاید جز در موارد معدودی سایر تحقیقات انجام شده مورد استفاده واقع نشده اند اگر چه این تحقیقات شامل یافته های ارزشمندی هم بوده باشند . در هر صورت در این بخش سعی شده به تعدادی تحقیق اکادمیک اشاره شود که موضوع مورد تحقیق را بتواند تا حدی نمایان تر سازد.

در تحقیقی تحت عنوان ((بررسی علل اعتیاد به مواد مخدر در ایران)) که در سال 61 تحقیق صورت گرفته چنین آمده است:

((مناسب ترین راه برای رشد اعتیاد ، زندگی در شهرهای بزرگ و صنعتی است . در شهرهای بزرگ ، عوامل و انگیزه هایی از جمله گذران معاش ، فراوانی جمعیت ، رواج بیش از حد مواد مخدر ، پیچیدگی روابط انسانی و نفوذ و تسلط فرهنگ تک خوشی در نتیجه فقر، بیکاری و مشکلات خانوادگی ، از جمله مسائلی است که می توانند بسیاری از انسانهای بی آرمان و بی اعتقاد بویژه آنانی که دارای مشاغل پر زحمت هستند و یا افرادی که به تازگی از محیط های کوچک رهسپار شهرهای بزرگ شده اند و در مقابل مشکلات زندگی شهری یارای ایستادگی ندارند را به سوی اعتیاد و مفاصد دیگر سوق می دهند . در سایر کشورها نیز اعتیاد از مهمترین مفاصد اجتماعی محسوب می شود . امروزه در آمریکا ، بعد از سوانح و بلایایی طبیعی و سرطان ، هروئین مهمترین عامل مرگ جوانان 18 تا 35 ساله است و همچنین مهمترین عامل قتل و جنایت می باشد . انگیزه های اعتیاد ، ممکن است فردی یا اجتماعی باشد . عوامل فردی : تفکرات فرد گرایانه و تجمل پرستی و خودخواهی از خصوصیات هستند که فرد را دچار عزلت گزینی کرده و به تدریج شخصیت او را به زوال می کشند . در چنین شرایطی است که فرد بسوی اعتیاد کشیده می شود و مواد مخدر را جانشین هر گونه روابط انسانی می کند . غالب معتادان افرادی هستند که از نظر مذهبی کم اعتقاد یا بی اعتقادند . عوامل محیطی: زندگی در شهرهای بزرگ ، مشکلات خانوادگی ، قرار گرفتن در شبکه های ارتباطی قاچاق فروشان ، دوستان ناپاک ، بی کاری و ... از عوامل محیطی موثر در سوق دادن فرد به سمت مواد مخدر است . اعتیاد به هروئین ، علیرغم سابقه کمتر آن در ایران نسبت به تریاک شایعتر است و این نسبت ، در جوانان کم سن و سال ، بیش از سایر گروههای سنی می باشند)) (محمد دادگران ، 61).

تحقیق دیگری با عنوان ((پژوهش در مورد اعتیاد نظرخواهی مجموعه برنامه های تلویزیون هفته مبارزه با مواد مخدر از نظر مردم تهران)) در سال 78 صورت گرفته ، حاکیست:

((استفاده از مواد مخدر تاریخی دیرینه دارد ، ولی مسئله اعتیاد به عنوان مسئله اجتماعی و سیاسی محصول دوران رشد و سرمایه داری است . این پدیده در ایران از زمان صفویه ، آغاز شد و تا اواخر رژیم گذشته به اوج خود رسید. پس از پیروزی انقلاب مزدوران رژیم گذشته به سرکردگی استکبار جهانی ، به منظور ایجاد فرهنگ انقیاد جوانان سعی کردن که مواد مخدر را از طرق مختلف وارد ایران کنند . لذا آمار اعتیاد پس از اعتیاد فزونی یافت پدیده اعتیاد با سه عامل فرد، مواد مخدر و جامعه با همه ابعادش ارتباطی تنگاتنگ دارد. **نتایج نظرسنجی** : در پاسخ به این سوال که به نظر شما فرد معتاد چگونه آدمی است ، نتایج بیانگر این مطلب است که 26 درصد از مخاطبان ، او را سست و بی اراده و 18 درصد او را انگل جامعه می دانند . به نظر 46 درصد از پاسخگویان ، محیط و شرایط اجتماعی ، مهمترین عامل موثر در اعتیاد فرد است . مهمترین مرحله زندگی یک فرد در ایجاد گرایش به اعتیاد از نظر 58 درصد از پاسخگویان مرحله جوانی است . لذا، باید اوقات خالی جوانان را با برنامه های شاد و سرزنده و امکانات ورزشی ، تفریحی و علمی پر کرد . 60 درصد از پاسخگویان اعتقاد دارند که معتاد را باید بیمار تلقی کرد و نسبت به درمان بیماری وی اقدام کرد. از نظر مخاطبان ، مهمترین رسانه ای که در رابطه با مطرح کردن مشکل اعتیاد و نحوه مبارزه با آن می تواند موفق باشد ، سازمان صدا و سیما است)) (عالیہ لشگری ، 78).

پژوهش دیگری که تحت عنوان ((نگرش جامعه شناختی به سیمای اعتیاد در شهر زنجان)) در سال 68 صورت پذیرفته بیانگر این مطالب است:

((گزارش این تحقیق شامل دو بخش اصلی است : 1- در بخش اول مباحث تئوریک که خود از پنج فصل تشکیل یافته. طرح تحقیق ، تاریخچه ای از مواد مخدر، دیدگاههای مختلف در تعریف اعتیاد ، انواع مواد مخدر ، عوامل زمینه ساز مصرف مواد مخدر ، علل گسترش و راههای مبارزه ی ریشه ای مطرح شده است . مباحث این بخش بصورت نظری بود و تحقیق کتابخانه ای این گزارش محسوب می شود . 2- بخش دوم : تحلیل پژوهش انجام گرفته در شهر زنجان . گرایش نهایی و تحلیلی پژوهش می باشد که طبق مندرجات طرح تحقیق مربوط انجام یافته است . فرضیه های مطرح شده طرح در جریان پژوهش مورد آزمایش قرار گرفته که عبارتند از : - رابطه بین موقعیت اجتماعی معتادان و اعتیاد - رابطه بین وضعیت تاهل معتادان و اعتیاد - رابطه بین محکومیت قبلی معتادان و اعتیاد - رابطه بین سلامتی جسمانی و روانی معتادان و اعتیاد - رابطه بین ترک اعتیاد و بازگشت دوباره به سوی آن . در این بخش داده ها و اطلاعات بدست آمده در طی مصاحبه به صورت جداول و نمودارهای ترسیم شده است . در پایان نیز خلاصه ای از اطلاعات بدست آمده در طی تحقیق و توصیه ها و پیشنهاد هایی در زمینه مذکور آمده است)) (حمید نباتچیان ، 68).

در تحقیق دیگری با عنوان ((بررسی تاثیر عوامل اقتصادی - اجتماعی بر اعتیاد - معتادان مرکز بازپروری کرمان)) در سال 76 انجام شده چنین آمده است :

((پژوهش حاضر قصد آن دارد که به بررسی تاثیر عوامل اقتصادی - اجتماعی بر اعتیاد معتادان مستقر در مرکز باز پروری کرمان بپردازد . از آنجائیکه خانواده نقش مهمی در رسیدن به اهداف فرد دارد، در این تحقیق خانواده ی پدری معتاد و وضعیت اقتصادی - اجتماعی حاکم بر آن مدنظر بوده است . جامعه آماری ، مرکز بازپروری کرمان بوده است و به علت تعداد کم معتادین این مرکز ، کل شماری صورت گرفته و اطلاعات مورد نیاز بوسیله پرسشنامه جمع آوری گردیده است . تکیه ما بر تئوری خرده فرهنگ بوده و فرد در چارچوب پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده اش کم درآمد بوده و از وضعیت اقتصادی اجتماعی پائینی برخوردارند و ضمناً بیش از 60 درصد از پدران آنها از نعمت سواد بی بهره بودند. این تحقیق نشان داد که بین وضعیت شغلی ، سابقه جرم والدین ، سواد پدر و وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با اعتیاد رابطه معنی داری وجود دارد . اما بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با از هم گسیختگی خانواده و وضعیت اقتصادی - اجتماعی با نوع ماده مخدر رابطه معنی داری وجود ندارد . بنابراین می توان نتیجه گرفت که الگوی مصرفی مواد مخدر در بین تمامی طبقات اجتماعی یکسان است .

در پایان پیشنهاد می شود که به منظور جلوگیری از اعتیاد مجدد معتادان ، سازمانهای اجتماعی در جهت آموزش و کاربایی به آنان کمک های لازم را به عمل آورند، صرف دور نگهداشتن معتادان از ماده مخدر گام اساسی ترک اعتیاد نیست ، بلکه باید مراقبت های ویژه را پس از قطع وابستگی جسمی به عمل آورد تا وابستگی روانی نیز قطع گردد. خانواده تنها نقش تسریع کننده یا بازدارنده در اعتیاد فرد دارد و در جامعه ای که اعتیاد به صورت مسئله حاد آن مطرح می شود ، شاید گناه اصلی از آن شرایط اقتصادی - اجتماعی حاکم بر جامعه باشد . (جهانگیر جهانگیری ، 76).

مضمون تحقیق دیگری با عنوان ((بررسی علل مراجعه معتادان به مرکز خود معرف برای ترک اعتیاد زاهدان در شش ماهه اول سال 1377 که به انجام رسیده بدین شرح است :

((بشر در طول سالیان بسیار ، همواره مایل بوده است که به دلایل مختلف با مواد گوناگون سکرآور خود را مست و از خود بی خود سازد. مصرف این مواد اکثراً "به دلایل فردی مانند بالا بردن حالت نشاط ، از بین بردن و یا کاستن از اضطراب ، ناراحتی و یاس

و ناامیدی بوده است. بسیاری از مشکلات و مسائل مهم اجتماعی در ارتباط با اعتیاد بوجود می آیند که تنها به خود مواد مخدر و یا اشخاص مصرف کننده مربوط نمی گردد بلکه مشکل آن بیشتر متوجه خود اجتماع است. به هر حال وابستگی و اعتیاد موضوع پیچیده ای است که با عوامل گوناگون اجتماعی، روانشناسی و علوم پزشکی می آمیزد و نادیده انگاشتن هر یک از این عوامل به منزله طفره رفتن از توجه لازم به یک مشکل مهم است. مساله اعتیاد در کشور ما (در این پایان نامه بررسی) و به خصوص در استان سیستان و بلوچستان به علت همجواری با کشورهای تولید کننده مواد مخدر و نیز ضعف فرهنگی از اهمیت بسیاری برخوردار است. هدف ما در این پایان نامه بررسی علل مراجعه معتادان به مرکز خود معرف برای ترک اعتیاد زاهدان در 6 ماهه اول سال 1377 است. در این روش از پرونده ها و پرسشنامه های پر شده موجود در مرکز خود معرف برای ترک اعتیاد زاهدان استفاده شده است. در این بررسی هدف اصلی ما تعیین انگیزه اصلی مراجعه افراد به مرکز خود معرف برای ترک اعتیاد است که در کنار آن اهداف فرعی نظیر شغل، سن، درآمد، شایع ترین ماده مصرفی و جنس افراد مصرف کننده نیز تعیین می شود)) (حسین خسروی، 77).

این تحقیق با عنوان ((عوامل موثر بر شیوع اعتیاد و تاثیر آن بر خانواده های دستگیرشدگان زندان عادل آباد شیراز)) که در سال 74 صورت گرفته این گونه به مسئله اعتیاد می پردازد:

((عمده ترین مسئله و مهمترین موضوع این تحقیق اعتیاد و عوامل موثر بر شیوع و تاثیر آن بر خانواده های دستگیرشدگان زندان عادل آباد شیراز می باشد. اعتیاد بر مواد مخدر و تاثیر آن بر خانواده های دستگیرشدگان زندان عادل آباد شیراز می باشد. اعتیاد به مواد مخدر و اثرات ناشی از آن بر روابط و رفتار اجتماعی معتادان و خانواده های آنان، از عمده مشکلات و مضللات عصر کنونی به شمار می رود. به طوری که این مشکل برای بسیاری از کشورها از جمله ایران به صورت یک تراژدی درآمده است. با آنکه قرنهایست که استعمال مواد مخدر و مساله اعتیاد به عنوان مشکل اجتماعی در جامعه بشری مطرح شده، اما بیش از چند دهه نیست که جامعه جهانی با این معضل اجتماعی مهم به صورت خطرهای همه جانبه و جدی روبرو شده است. برای حل این بحران و آفت خطرناک و همچنین پاکسازی جامعه از آثار و نتایج دردناک و تاسف بار آن در جامعه ابتدا نیاز به شناخت ریشه ها و عوامل اساسی بروز اعتیاد و افزون بر آن عواقب و اثرات سوء اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی، تربیتی آن بر فرد و اجتماع است. به همین دلیل با این مطالعه سعی در شناخت دقیق و اساسی جهت ارائه راه حلهایی منطقی برای پیشگیری قبل از درمان اعتیاد در زمینه های مختلف تربیتی، فردی، روابط فرهنگی مستاجرات و... در میان خانواده مورد توجه واقع شده است. بنابراین در این پژوهش سعی شده گوشه ای از موانع و مشکلات فردی، خانوادگی، اجتماعی در اعتیاد شناسایی تا از آن طریق موجبات از بین بردن این معضل بین افراد جامعه را فراهم سازد. قابل ذکر است که جامعه آماری محکومین به حبس با جرم اعتیاد زندان عادل آباد (هزار و صد زن و مرد) بوده است که با روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه و مصاحبه و با تحلیل های چندگانه آماری مطالعه انجام شده است. این پژوهش همانند هر پژوهش جامعه شناختی دیگر مراحل مختلفی را طی کرده است که عبارتند از: فصل اول: تعریف موضوع و اهمیت تحقیق، اهداف تحقیق، فرآیند تاریخی موضوع، فصل دوم: مبانی نظری پژوهشی است که شامل بررسی و نقد منابع و استفاده از تئوریهای مختلف روانشناختی، زیستی، روان کاوی، کارکردی، ساختاری، تعامل گرایی یا پدیدار شناسی و... چارچوب نظری و معرفی فرضیه های می باشد. فصل سوم: که شامل روش شناسی تحقیق بوده و حاوی تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای مستقل جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفته است. (لیلا یزدان پناه، 74).

در این قسمت سعی بر آن شد تا به موضوعاتی که بیشتر از سایر موضوعات به موضوع تحقیق نزدیک بود پرداخته شود.

چارچوب نظری تحقیق:

تحقیق حاضر قصد آن دارد که به بررسی تاثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی بر روی گرایش افراد به استعمال مواد مخدر که منجر به اعتیاد می شود، بپردازد. با این وجود با بررسی اجمالی چند نظریه که در بخش پیشینه نظری مطرح شد، سعی داریم به بحث در این زمینه بپردازیم.

همانطور که گذشت نظریه کارکردگرایی با تأکید بر سوء کارکرد داشتن برخی عناصر اجتماعی و از آن جمله رفتار انحرافی، چنین عنوان می کند که رفتارهای انحرافی و کجروی، ناشی از عدم هماهنگی میان اهداف موجود در جامعه و وسایل نیل به آنها می باشد و ناعادلانه بودن توزیع امکانات و منابع می تواند زمینه را برای بروز انحراف آماده سازد.

از طرفی نظریه آنومی دورکیم بر این عقیده است که ساخت جامعه بر کجروی افراد موثر است و همچنین کجروی یا کجرفتاری تا جایی مورد توجه است که یک پدیده اجتماعی در قالب ساخت اجتماعی است. وی کجرفتاری را عملی می داند که بعضی از احساسات جمعی را جریحه دار می سازد. همچنین از نظر دورکیم کجرفتاری یک پدیده نسبی است و نوعی از یک رفتار است که قالب در یک ساخت اجتماعی واقع می شود و در عین حال درون همان ساخت هم هنجار شکنی به حساب می آید.

نظریه مرتن نیز با تأکید بر آرزوها و امیالی که هنجارها آنها را مورد تایید قرار می دهند و باعث خود گرایی می شود یا به بی هنجاری می انجامد تأکید می کند. مرتن که تحت تاثیر دورکیم بوده کجرفتاری را انطباق نرمال با محیط اجتماعی خود گرا در نظر می گیرد. همچنین وی در این زمینه دو عنصر اصلی را مطرح می سازد. ساخت فرهنگی که اول اهداف تعریف شده فرهنگی را در نظر می گیرد و بعد ابزار نهادی شده رسیدن به آنها را مطرح می سازد. یعنی وی معتقد است که شیوه های دستیابی به اهداف را جامعه در اختیار فرد قرار می دهد.

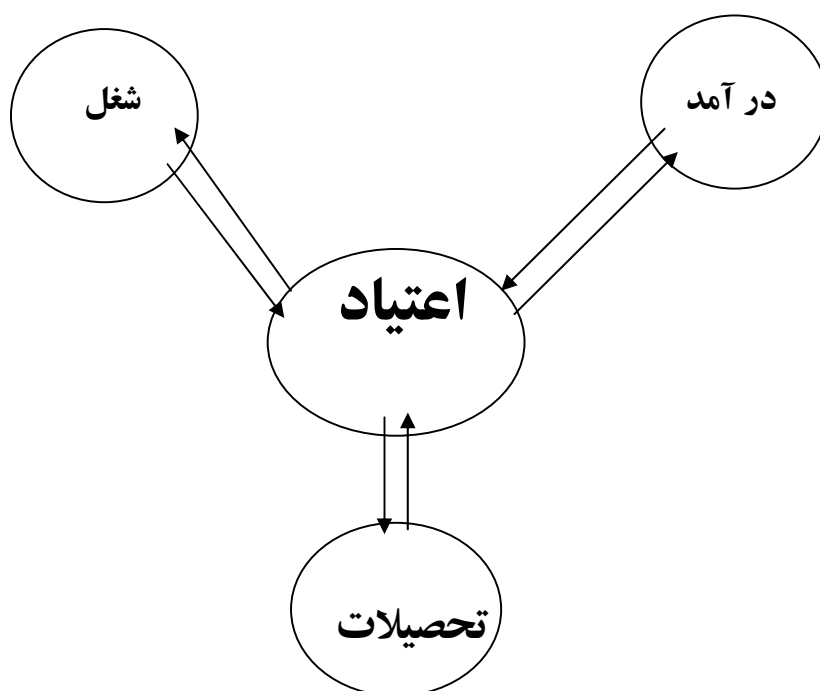
همچنین اشاره شد که مارکس مالکیت را عامل بوجود آمدن طبقات اجتماعی می داند و ماکس وبر (که تحت تاثیر مارکس بوده است) نیز مالکیت را عاملی برای قشر بندی اجتماعی مطرح ساخته و دو عامل قدرت و حیثیت را نیز به عامل مالکیت اضافه می کند. با توجه به این که پایگاه اجتماعی تاثیری بسزا در گرایش به کجروی دارد، قصد بر اینست که با تلفیق دو نظریه مارکس و ماکس وبر با نظریه های پیشین در باب کجرفتاری این موضوع را که پایگاه اجتماعی تا چه حد می تواند موجب گرایش به اعتیاد شود را مورد بررسی قرار دهیم.

فرضیات تحقیق:

- 1- به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد پایین و متوسط و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 2- به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد پایین و بالا و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 3- به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد متوسط و بالا و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 4- به نظر می رسد در دو گروه کارگر و کارمند و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.

- 5- به نظر می رسد در دو گروه کارگر و آزاد و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 6- به نظر می رسد در دو گروه کارمند و آزاد و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 7- به نظر می رسد در دو گروه زیردیپلم و دیپلم و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 8- به نظر می رسد در دو گروه زیردیپلم و فوق دیپلم یا بالاتر و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 9- به نظر می رسد در دو گروه دیپلم و فوق دیپلم یا بالاتر و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.

مدل تحقیق :

فرمالیزه کردن فرضیات :

- اگر فرد دارای تحصیلات پایین باشد ، پس ، پایگاه اجتماعی فرد پایین است .
- اگر پایگاه اجتماعی فرد پایین باشد ، پس میزان گرایش به اعتیاد افزایش می یابد.
- اگر تحصیلات فرد پایین باشد، میزان گرایش به اعتیاد افزایش می یابد.
- اگر درآمد فرد پایین باشد، پس ، فرد دچار افسردگی می شود.
- اگر فرد دچار افسردگی شود ، پس ، میزان گرایش به اعتیاد افزایش می یابد.
- اگر درآمد فرد پایین باشد، گرایش به اعتیاد زیاد می شود.

- اگر فرد دارای شغل مناسب نباشد ، پس ، درآمد فرد پایین می شود.
- اگر درآمد فرد پایین باشد، پس ، میزان گرایش به اعتیاد افزایش می یابد.
- اگر فرد دارای شغل مناسب نباشد ، میزان گرایش به اعتیاد افزایش می یابد.

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

- روش تحقیق : مصاحبه فردی
- ابزار تحقیق
- جامعه آماری
- برآورد حجم نمونه
- روش نمونه گیری
- اعتبار تحقیق
- تعریف نظری و عملیاتی
- روش آماری تحقیق

روش تحقیق:

در این تحقیق تصمیم بر آن است که برای دستیابی به نتیجه ای جامع و کامل از نظر افراد مورد تحقیق و به دلیل تعداد اندک مراجعین در طول روز (3 تا 4 نفر) از روش مصاحبه آزاد و سوالات باز استفاده شود ، که نوعی پیمایش به حساب می آید.

در این روش نظرجویی و رای جویی یا مراجعه به آرای عمومی است که خط مشی تحقیق را تشکیل می دهد و جامعه شناس ، واقعیت ها را گردآوری می کند و یا می کوشد میان این واقعیت رابطه ها را مشخص کند.

این روش تحقیق به علت اینکه گسترده ترین روش تحقیق در علوم اجتماعی است و امکان مطالعه پدیده هایی را که به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند ، فراهم می آورد ، در این تحقیق مورد استفاده واقع شده است .

ابزار تحقیق:

در این تحقیق که بصورت مصاحبه انجام می شود از پرسشنامه استفاده می شود که توسط محقق پر می شود این پرسشنامه دارای سوالات باز است .

جامعه آماری:

جامعه آماری این تحقیق ، مراجعین به مرکز « جمعیت آفتاب » طی سال جاری (85) می باشند . این تعداد از آغاز تاسیس مرکز یعنی سال 1377 تاکنون 1231 نفر بوده و از سال جاری یعنی آغاز سال 1385 تاکنون 103 نفر بوده است .

بر آورد حجم نمونه :

تعداد 20 نفر از مراجعین به مرکز جمعیت آفتاب از طریق مصاحبه مورد پرسش قرار می گیرند.

روش نمونه گیری:

روش نمونه گیری در این تحقیق بصورت نمونه گیری تصادفی می باشد.

روش آماری:

در این تحقیق از روش آماری آزمون کی دو (X^2) استفاده شده است .

تعریف مفاهیم و متغیرها

تعریف نظری و عملیاتی :

گرایش به اعتیاد به مواد مخدر :

تعریف نظری :

- گرایش (گ ی) : از گرای + ش (اسم مصدر) ، میل و خواهش ، میل و رغبت (دهخدا، 73: 1023).
- اعتیاد (ا ت) : عادت کردن ، خوی گرفتن ، خو کردن به چیزی ، پیاپی خواستن چیزی (همان منبع: 78).
- مخدر : بی حس و سست کننده اندام. دواپی است که قابلیت تام را برای تاثیر قوه نفسانیه سلب می کند (همان منبع : 1261).
- مواد: جمع ماده : مایه و اصل هر چیز ، آنچه قوام چیزی به آن است (عمید، 63: 1156).
- « اعتیاد داشتن به مواد مخدر : مسمومیت حاد یا مزمن که مضر به حال شخص و اجتماع می باشد و زاییده مصرف دارویی طبیعی یا صنعتی به شمار می رود و علایم آن عبارتند از : وجود یک تمنا و احتیاج به ادامه استعمال دارد و به دست آوردن آن به هر طریقی که ممکن باشد، وجود یک علاقه شدید یا یک گرایش به ازدیاد میزان مصرف دارد که به نام فزون طلبی مشهور است ، یک وابستگی روانی یا جسمی به آثار داروهای اعتیاد آور، به این نحو که وقتی دارو به معتاد نرسد ، اثرات روانی و جسمی که به آثار قطع دارو موسوم است ، در وی ظاهر می شود» (اورنگ، 67: 178).

تعریف عملیاتی :

اعتیاد به مواد مخدر در تحقیق منظور میزان گرایش فرد به مصرف (سوء مصرف) مواد مخدر در دفعات مکرر در طول دوره معینی ، مثلاً یک روز، یک هفته و ... و تمایل فرد به ادامه مصرف می باشد.

تحصیلات :

تعریف نظری

تحصیلات : « عبارتست از مرتبه ای از کسب علم و دانش که یک فرد به آن دست یافته است . منظور از تحصیلات ، اشتغال به تحصیل طبق برنامه های رسمی آموزش ایران یا طبق برنامه های رسمی آموزشی کشورهای خارجی است » (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ، 61).

تعریف عملیاتی:

میزان تحصیلات در تحقیق مدرک تحصیلی فرد پاسخگوست : بی سواد ، ابتدایی ، راهنمایی ، متوسطه ، دیپلم ، فوق دیپلم ، لیسانس و ...

شغل :

تعریف نظری:

« شغل : هر فعالیت بدنی یا فکری است که قانونا مجاز باشد و به منظور کسب درآمد (نقدی و غیر نقدی) صورت گیرد » (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ، 67).

تعریف عملیاتی:

در تحقیق شغل به عنوان یک متغیر اسمی مد نظر است و دارای انواع زیر می باشد: بیکار، کارگر، کارمند، فرهنگی، آزاد، نظامی و ... (سرشماری نفوس و مسکن، 67).

درآمد:

تعریف نظری:

« درآمد : کلیه عایدات مالی و غیر مالی که در قبال تلاش بدنی یا فکری نصیب انسان شود» (دهخدا ، 73: 526).

تعریف عملیاتی:

همه نقدینگی که در اثر شغل نصیب شخص می شود و میزان نقدینگی که شخص از خانواده خود ویا ارث ویا اجاره ملک و ... دریافت می کند .

فصل چهارم

خلاصه

نتایج

محدودیت ها

پیشنهادهای

منابع

خلاصه :

در تحقیق حاضر با توجه به میزان گرایش افراد زیادی به اعتیاد در جامعه ایران به بررسی پایگاه اجتماعی - اقتصادی و همچنین تاثیر آن بر گرایش افراد مختلف بر اعتیاد پرداخته است .

با شروع قرن جدید جوامع بشری با معضل بزرگ اجتماعی - روانی سوء مصرف مواد مواجه هستند . مساله اعتیاد پا از مرزهای قضایی فرا نهاده و به یک معضل اجتماعی تبدیل شده است که در این زمینه عوامل شخصیتی و فردی و همچنین اجتماع نقش به سزایی را در کجروی و انحراف اشخاص اجرا می کند.

با توجه به این موضوع در تحقیق حاضر با مطرح کردن اعتیاد بعنوان یک معضل و مسئله اجتماعی و میان چند فرضیه به شرح ذیل به بررسی در این مورد پرداخته شده است :

فرضیات تحقیق:

- 1-به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد پایین و متوسط و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 2-به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد پایین و بالا و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 3-به نظر می رسد بین دو گروه با درآمد متوسط و بالا و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 4-به نظر می رسد در دو گروه کارگر و کارمند و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 5-به نظر می رسد در دو گروه کارگر و آزاد و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 6-به نظر می رسد در دو گروه کارمند و آزاد و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 7-به نظر می رسد در دو گروه زیردیپلم و دیپلم و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 8-به نظر می رسد در دو گروه زیردیپلم و فوق دیپلم یا بالاتر و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- 9-به نظر می رسد در دو گروه دیپلم و فوق دیپلم یا بالاتر و گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.

با بیان فرضیات تحقیق مطرح نمودن نظریه هایی در این زمینه (کجرفتاری) از جمله : اثبات گرایی ، اثبات گرایی رادیکال ، انتقال فرهنگی ، فشارهای ساختاری ، اصالت (ساخت و کارکرد) پدیدار شناسی ، تضاد و نظریه های قشربندی اجتماعی کارل مارکس و ماکس وبر ، و با به کارگیری نظریه های آنومی دورکیم و کارکرد گرایی و قشربندی اجتماعی ماکس وبر و مارکس تحقیق را در جهت دستیابی به نتایج و اهداف تحقیق که عبارتند از ارتقاء سطح آگاهی و فرهنگ خانواده ها نسبت به مسئله اعتیاد و یافتن میزان تاثیر تحصیلات ، شغل و درآمد (سه مقوله پایگاه اجتماعی - اقتصادی) بر گرایش به اعتیاد ، هدایت نمودیم .

در مرحله تحقیق میدانی با طرح سوالات باز به مصاحبه در مرکز جمعیت آفتاب پرداخته شدو فرضیاتی مطرح شده به اثبات رسید .

در این تحقیق از فن مصاحبه به مدد گرفته شد و روش آماری به کار گرفته شده آزمون T می باشد.

نتیجه:

همانطور که ملاحظه شد در این تحقیق سعی کردیم پدیده اعتیاد را بانگاه جدیدی مورد کنکاش قرار دهیم . به عبارت دیگر ویژگیهای جامعه شناختی مصرف کنندگان مواد مخدر را با در نظر گرفتن پایگاه اجتماعی - اقتصادی آنان مورد مطالعه قرار دادیم .

نه فرضیه ای که در این تحقیق مطرح شدند مورد تایید واقع شدند .

فرضیه های 1، 2، و 3 حاکی از آن است که در آمد می تواند بر گرایش به مصرف مواد مخدر که منجر به اعتیاد می شود ، موثر است . فرضیات 4، 5 و 6 نشانگر این موضوع است که نوع شغل نیز می تواند بر گرایش به اعتیاد موثر واقع شود. و در نهایت فرضیه های 7، 8، و 9 بیانگر تاثیر سطح تحصیلات بر اعتیاد است .

بنابراین هر گونه مکانیسمی که برای مبارزه با اعتیاد و بازپروری معتادان در نظر گرفته می شود باید این سه مقوله (شغل ، درآمد و تحصیلات) را در خود بگنجاند .

محدودیت ها:

در این تحقیق به چند محدودیت که می توان اشاره نمود عبارتند از اینکه :

چون روش تحقیق مصاحبه بود بیشتر مراجعین به مرکز از پاسخ دادن به سوالات تحقیق خودداری می نمودند که پاسخگویی آنها به احتمال قوی می توانست در تایید بهتر و بیشتر فرضیات کمک کند .

در افرادی که به سوالات پاسخ دادند افرادی بودند که خیلی سخت به بیان اوصاف خود و اعتیادشان می پرداختند و این مشکل وقت و زمانی را ایجاد می نمود.

پیشنهادهای:

- 1- بالا بردن شعور و آگاهی اجتماعی و فرهنگی و تربیتی جامعه از طریق امکانات وسایل ارتباط جمعی و راه اندازی برنامه های تبلیغاتی مستمر.
- 2- تشکیل کلاسهای آموزش خانواده با دعوت از متخصصان امر و آموزش شیوه های شناخت مراحل رشد افراد خصوصا جوانان و ارائه رهنمودهای تربیتی والدین در برخورد با قشر جوان.
- 3- ایجاد و گسترش مراکز مشاوره خانواده جهت ارائه خدمات به خانواده ها.
- 4- فراهم سازی امکانات لازم برای ایجاد و گسترش کارگاههای کوچک تولیدی و خدماتی برای مبارزه با بیکاری به عنوان یکی از عوامل زمینه ساز اعتیاد.
- 5- شناسایی کارمندان معتاد ادارات و سازمانها جهت اجرای یک برنامه ضربتی دستگیری و بازپروری.
- 6- اجرای طرحهای تحقیقی میدانی و اختصاصی اعتبارات به این مهم جهت آگاهی از وضعیت آنها و میزان موفقیت برنامه ها با بهره گیری از آمار و روشهای تحقیق.
- 7- تاسیس مراکز اشتغال جهت معتادین ترک کننده به صورت تعاونی به منظور فراهم سازی زمینه بازگشت و پذیرش معتادین در جامعه و تامین نیازهای مادی خانواده های آنان بعد از دوره بازپروری .

منابع :

اختیاری ، حامد ، راهنمای شناخت درمان اعتیاد در ایران ، تهران : چاپ آریانگار، 1381.

تامین ، ملوین. جامعه شناسی قشربندی و نابرابریهای اجتماعی نظری و کاربردی، عبدالحسین نیک گهر، تهران : توتیا، 1373.

رابرتسون ، یان . درآمدی بر جامعه (با تاکید بر نظریه های کارکردگرایی ، ستیز و کنش و کنش متقابل نمادی)، حسین بهروان، مشهد : چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، 1377.

ستوده ، هدایت، جامعه شناسی (با تاکید بر دیدگاههای کارکردگرایی ، تضاد و کنش متقابل اجتماعی) ، تهران : چاپ آذرخش ، 1381.

فرجاد، محمد حسین ، جامعه شناسی انحرافات و مسائل اجتماعی ، تهران : چاپخانه دانشگاه تربیت معلم ، شهریور 1358.

قائمى ، على ، آسیبها و عوارض اجتماعی (ریشه یابی ، پیشگیری ، درمان) ، تهران : چاپ پژمان ، زمستان 1364.

ممتاز ، فریده ، انحرافات اجتماعی نظریه ها دیدگاهها ، تهران : شرکت سهامی انتشار، 1381.

ستاد مرکزی جمعیت آفتاب، (آنچه پدرها و مادرها باید بدانند) مواد مخدر و ایدز ، تهران : چاپ حمید ، خرداد 1384.

اداره کل مطالعات و پژوهشهای ستاد مبارزه با مواد مخدر ، فقط برای امروز ، تهران : چاپ صارمی (اداره کل امور فرهنگی و روابط عمومی ستاد مبارزه با مواد مخدر)، بهار 1377.

تهران : نشریه همراه ، شماره 11 ، اردیبهشت 83.

تهران : نشریه همراه ، شماره 12، خرداد 83.

تهران : نشریه همراه ، شماره 13 ، تیرماه 83.

تهران : نشریه همراه ، شماره 15، شهریورماه 83.

مرکز آمار ایران ، سالنامه آماری ، بخش شاخص قیمت ها ، سالهای مختلف.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ. يَا قَائِمَ الْمَهْدِيِّ (عج). این تلاش تقدیم به محضر مولا حضرت مهدی (عج).

سلام بر بنده و رسول خدا، حضرت محمد (ص) سلام بر بنده و ولی خدا، حضرت علی (ع)

سلام بر کاملترین مخلوق و حجت خدا ، حضرت مهدی (عج).

Jadeye_tariki@yahoo.com

<http://nilofare-abi.persianblog.ir> یا <http://nilofare-abi.persianblog.com>

<http://p-mr-yahyaie.mihanblog.com>

کتابخانه نیلوفر آبی: <http://nilofare-abi-lib.blogfa.com>

امیر.

آبان ماه 1386 خورشیدی

نشانی صفحه دانلود کتابهای الکترونیکی دیگر: <http://www.esnips.com/web/amir-master3298-pdf>